

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. A zsinati munkálatokat előkészítő bizottság egyházalkotmányi albizottságának küldöttsége által a magyarországi ev. ref. egyház alkotmányos szervezetére készített javaslat. E—s. — Tárca. Az egyházi szónok hangjáról. Dézsi Lajos. — Közügyeink. A temesvári önálló ref. egyház. Futó Zoltán. — Székely Károly esperes sírjánál. Győri Lajos. — Nekrológ. Sóvári Soós Gábor. Kövendi Dénestől. — Egy és más stb. — Irodalom. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetések.

A zsinati munkálatokat előkészítő bizottság egyházalkotmányi albizottságának küldöttsége által a magyarországi evang. ref. egyház alkotmányos szervezetére készített javaslat.

III.

Az egyházi törvény 22—27. §-ait változatlanul hagyta a bizottsági javaslat.

Őszintén megvalljuk, hogy a 23. §-ban a presbyterek indokolatlanul megszorított számát apasztani szeretnénk. Minél tágabb körre adatik a felelősség, annál inkább megszokjuk, helyesebben mondva elenyészik az, hát ha még hozzá veszszük a nagy testek nehéz mozgását s a vele való kormányzásnak az ügy kárára eső nehézségét. S a küldöttség által szintén változatlanul hagyott 31. §-t is óhajtottuk volna olyformán módosítani, hogy az érvényes határozat hozatalára ne kívántatnék a presbyterek egyharmad részének jelenléte, hanem mondatnék ki, hogy a jelenlevők határoznak. Hiszen már az által, hogy a presbyterekkel a meghívón közöltetik a gyűlés tárgya, eléggé nyilvánosságra van hozva az ügy, s ha valaki érdeklődik az iránt, nincs elzárva a megjelenhetéstől s talán kényelmét is félreteszi, hogy megjelenhessen; míg így egyfelől a rajta kívül még létező nagy számú presbyterek megjelenésére számít, másfelől szinte kevélységének hódol, hogy ha meg nem jelenésével az ügyet megakaszthatta. Szomorú

bizonyosságot tehetnek azok, kik nagyobb egyházakban szolgálnak, hogy a presbyteri gyűlések tartása mily sok bosszúságot okoz nekik a miatt, hogy mintegy fogdosni kell össze a presbtereket, hogy a gyűlés határozatképes lehessen, s haszonnal tölthető idejüket a presbyter urak várására kell fecsérelniök, s jó szerencse, ha jutalmul nyerik a gyűlés megtarthatását.

A 28. §-ban a küldöttség az eddiginél szabatosabban foglalja össze a presbyterium teendőit, s a 8-ik pontban határozottan fejezi ki az ott illetékes munkaképtelen, ev. ref. vallású szegényeknek és vagyontalan árváknak segélyezéséről, az iskolakötelezett árvák iskoláztatásáról s erkölcsi és vallásos neveltetéséről gondoskodás iránti kötelezettséget, mely célból a presbyterium szegények és árvák gondnoka választására utasítatik. Az ily módon való határozott körülírás, mint az indoklás is feltűnteti, ezen fontos ügyet a nagy általánosságból kivéve, a fejlődés útján való megindulást célozza.

A 11-ik alpont után, mely a felsőbb egyházi képviselői testületek és hatóságok tagjaira és tisztviselőire adandó szavazatokról szól, a küldöttség a következő pót-lást ajánlja:

„Ezeknél a szavazatoknál minden anyaegyháznak 2000 lélekszámig annyi szavazata van, a mennyi rendes lelkészi állást tart fenn. Azoknak az anyaegyházaknak, melyekben a lélekszám 2000-nél több, minden további 2000 lélek után egy-egy szavazat számítottatik. A lélekszám tekintetében az utolsó népszámlálás adatai irányadók. — Ezenkívül a mely egyház nem teljes gymnasiumot tart fenn, szavazatának száma 1 (egygyel), s a mely főgymnasiumot tart fenn, szavazatának száma 2 (kettővel) növeltetik. Egy egyháznak szavazata azonban 12-nél többet nem számíthat.”

Az ezen rég óhajtott változtatás javaslatba hozásának indokai is megérdemlik, hogy szószerint nyilvános-

ságra hozassanak a következőkben; csak azt óhajtva részünkről, hogy azok olvastassanak azon komoly, higgadt s az igazságot elfogulatlanul kereső lélek nyugodtságával, melylyel azokat a küldöttség, — mint komoly tanácskozá-
sának érett gyümölcsét, — papírra tette.

Az indokolás tehát a következő:

„A tiszántúli egyházkerületben egyházak és egyházme-
gyék már többször sérelemnek tekintették az egyházak szava-
zatának számításánál azt a szabályt, hogy népes egyházak szava-
zata a kis népességű egyházak szavazatával egyenlőnek te-
kintetik, vagy csakis a lelkészek száma szerint emeltetik,
miáltal különösen a nagyon népes egyházaknak a közkormány-
zatra való befolyása csökkentve van. Így a makói egyház már
1872-ben tett a tiszántúli egyházkerülethez előterjesztést, a
midőn azt az egyházkerület a zsinati előmunkálatokkal meg-
bízott egyházkerületi küldöttséghez tette át. 1881-ben a h.-m.-
vásárhelyi egyháztanács és ennek kérelme alapján a békésbá-
nati egyházmegye kérte a helyzetet orvosoltatni s ez ügyet
a zsinati tárgyak közé felvételni. Akkor a tiszántúli egyház-
kerület ezen kérdés felvételét mellőzni határozta.

Jogosnak is tűnik fel az a kívánság, hogy azoknak az
egyházaknak, melyek az egyházi terhekhez nagyobb mérték-
ben járulnak, melyekben az egyházi közigazgatással foglal-
kozó, az iránt érdeklődő intelligens tagok aránytalanul na-
gyobb számban vannak, mint kis egyházközösségekben, azoknak
az egyházaknak, melyek nagy és folyton fokozódó áldozatok-
kal középiskolákat tartanak fenn, s melyeken legnagyobb részt
nyugszik az egyetemesek egyház ereje, melyektől várjuk a ki-
sebb egyházak támogatását is, a közkormányzatra is fokozot-
tabb befolyás engedtessek. Alig lehet pl. igazolni azt a sza-
bályt, hogy a debreczeni egyház 40,218 lélekkel (lelkészei
száma szerint) 5 szavazattal, Hód-Mező-Vásárhely 35,538 lé-
lekkel 4 szavazattal bírjon, mikor vannak egész egyházmegyék
jelentékenyen kisebb lélekszámmal s 30, 35, sőt 43 szavazat-
tal. (Nagybányai egyházmegyében 43 anyaegyház 21,454 lé-
lekkel. Nagy-Károlyi egyházmegyében 35 anyaegyház 24,620
lélekkel. Máramaros-ugocsei egyházmegyében 30 anyaegyház
16,937 lélekkel).

A mint ezt a szélsőséget nem tartjuk jogosnak s helyes-
nek, úgy azt sem tartanók helyesnek, hogy egyes nagy egy-
házak dominálják szavazataikkal a közkormányzatot, így
egyedül a lélekszám aránya szerinti beosztást másik szélsőség-
nek tekintjük. A javaslatnál tehát az vezetett, hogy a nagyobb,
népesebb, kulturális tekintetben is előkelőbb egyházaknak bi-
zonyos határig fokozódó befolyás biztosíttassék a választá-
sokra, s ez úton az egyházi közkormányzatra. Hol kezdődjék
a szavazatok számának felebb emelése, hány lélek után szá-
míttassék egy további szavazat, s mely határig terjedjen a sza-
vazatok fokozása? ezeket a kérdéseket csak méltányossággal
és mérséklettel lehet helyesen elbírálni. Kétezer lélekszámot
vettünk alapszámul, a meddig az egyházak szavazata egyenlő,
vagy a lelkészi állomások számától függ; s ennél tekintetbe
vettük, hogy az országban létező 1980 anyaegyház számával
az ev. református vallásúak számát 2.024,699 elosztva, meg-
közelítőleg egy egyház lakosságának középszáma 1000. Ha
már a kisebb egyházak részére azt az előnyt kívánjuk nyuj-
tani, a melyet azok az önálló lelkészi állás és iskola fentartása
által méltán kiérdemelnek, úgy a középszám kétszeresét ve-
hettük oly számul, melynél a szavazatok számának fokozása

kezdődhetik. A 2000 számnak találunk előzményét is a tiszán-
túli egyházkerületnek 1882. évi novemberi közgyűlésén hozott
333. sz. határozatában, a mely szerint az egyházközönségi köz-
gyűlést, azokban az egyházakban, a melyekben a lelkek száma
a 2000-et meg nem haladja, az egyházközönségnek minden adót
fizető tagja alkotja, míg a 2000-nél népesebb egyházközönség-
ben a közgyűlés már képviselői alapján alakíttatik. A tiszán-
túli egyházkerület tehát 2000 lélekszámig az egyházközönséget
kis egyháznak, azonfelül nagy egyháznak vette. Az alapszám
megállapítása után a szavazatok növelésére a további 2000
lélekszám önként érhetőnek látszik.

A nagy egyházak szavazatának szaporításánál azonban
figyelmet érdemel, hogy egyes igen népes egyházak ily módon
oly befolyást nyernének, mi által sok kis egyház befolyását
egészen leszoríthatnák. Ezért véltük, hogy egy egyház 12 sza-
vazattal többet semmi esetben se gyakorolhasson. A 12 sza-
vazat megfelel tisztán lélekszám után 24,000 lélekszámnak,
vagy 20,000 lélekszámnak s egy teljes gymnasiumnak, mint-
hogy azonban ily nagy egyházakban legalább is két lelkész
van, a nagy egyházak szavazata, legfőlegb 10-zel szaporíttat-
nák. A tiszántúli egyházkerületben oly egyház, mely 12 szava-
zattal rendelkezne, csak 3 lenne, Debreczen, Hód-Mező-Vá-
sárhely és Békés és a tiszántúli egyházkerület 556 anyaegy-
házából csak 42 egyházban emelkedne a szavazatok száma
összesen 137-el.“

A 34. §-t a küldöttség változatlanul hagyta. E §. szerint
a presbyterium ülésén az egyházközönségi segédlelkészek bár-
mikor jelen lehetnek s szólhatnak, de szavazati joguk nincs.
Mevalljuk, hogy e §. ily alakban létrejövésének valódi indo-
kát képzelnünk sem tudjuk. Mi akar az lenni, hogy egy csak már
az időtől feltételezett, de készülségével jogosult egyházvezető
nem tagja azon az egyház érdekében működő testületnek,
melyben a nála bizonynyal alantasabb készülségű tanító sza-
vazati joggal bír? A lelkészek bizalmatlansága ez a benső hí-
vataltárs iránt, hogy törekvésüknek, czélzataiknak a segédlel-
készekben akadályt vélnek? Vagy a presbyterium részéről akar
bizalmatlanság lenni a rendes lelkész iránt, mely a segédlel-
készekben a lelkészi törekvés pártolóját sejtí. Egyik felfogás sem
helyes, és elvetendő. Gondoljuk meg azt, hogy önértetes em-
ber, minőnek el kell ismernünk a segédlelkészt, oda hallgatónak
nem örömet fog menni, hol ő szavazati joggal nem bír, s
ha nem vesz részt az egyházközkormányzatban felette fontos pres-
byteri gyűlésben, mikor fogja az e téren nélkülözhetlen s tá-
volról sem kicsinylendő tapasztalatot megszerezni. Hiszen a
tapasztalat e §. ellenében azt igazolja, hogy a segédlelkészek,
hol mint jegyzők bevonatnak, bizony gyakorolják szavazatu-
kat. Miért tehát őket attól törvényileg megfosztani s állásukat
a velők bizony nem egy értelmi színvonalon álló falusi presby-
teriumokban a tanító állásának alá rendelni? Azt, hogy a se-
gédlelkész főnöke ellen törjön a presbyteriumban, részünkről
lehetetlennek tartjuk, s hogy az ügyeket főnökével együttesen
előzetesen megbeszélje, úgy az ügy, mint a segédlelkész érde-
kében üdvösnek s azt, hogy kivált a falusi presbyteriumokban
a lelkész segédében törekvéseinek egy gyámolát bírja, helyes-
nek jelezzük.

E—s.

Tárcza.

Az egyházi szónok hangjáról.*)

Első szabályunk a hangra vonatkozólag ez: Nem kell tulságos sokat tartani felőle, meggondolván, hogy a legkellemesebb hang sem ér semmit, ha nincs semmi mondanivaló és bármennyire ki legyen is mívelve, ha nem közölnék Önök az által fontos és időszerű igazságokat hallgatóikkal: csak olyan, mint a jó járású kocsi, melyen semmi sincs. Demosthenesnek kétségkívül igaza volt, midőn az első, második és harmadik helyre a jó előadást tette; de mit ér ez akkor, ha az embernek semmi előadnivalója nincs? Azon ember, kinek páratlan jó hangja van, de elme képzettsége és komoly érzülete nincs hozzá: „Kiáltó szó a pusztában”; vagy, hogy Plutarch kifejezésével éljek, „Vox et praeterea nihil.” Az ilyen ember dísz lehetne egy énekkarnak, de a szószéken hasznavehetetlen. Whitfield hangja, szívének hatalma nélkül nem gyakorolt volna maradandóbb hatást hallgatóira, mint a Paganini hegedűje. Önök ígéhirdetők, nem énekesek: hangjuk csak másodrendű kérdés; nem kell tetszelegni vele, de sipogó ügyefogyottak se legyenek, mint oly sokan vannak. — Nem szükséges, hogy a trombita okvetlenül ezüstből készült legyen, jó ahhoz a kos-szarv is, de már az szükséges, hogy a durva bánásmódot kibírja, mert a trombiták a csatába valóknem a szalon használatára készültek.

Másrészről nem kell nagyon kicsinylőleg sem gondolkozni hangjuk felől, mert annak kitűnősége nagy mértékben közreműködhetik a sikernél, melyet Önök kívívni remélnek. Plató a szónoklat hatalmáról beszélve, említést tesz a szónok hangjáról. „Oly erősen cseng — úgy mond — a szónok beszéde és hangja fülembe, hogy harmad- s negyednap mulva is alig tudok magamhoz jönni s észre venni, hogy a föld melyik részén vagyok és egy kis ideig hajlandó vagyok azt hinni, hogy a boldogultak szigetén lakom.” Rendkívül hasznos igazságok nagyon sokat veszíthetnek, ha monoton hangon adatnak elő. Hallgattam egyszer egy igen tisztelt lelkészt, a ki oly szánalmas hangon duruzsolt, „mint az üvegbe szorult szegény méh”; köznapi hasonlat — nem kétkem, de oly pontosan találó, hogy a jelen perczen egész tisztán visszaidézi emlékezetembe zümmögő hangját s a Gray elégiájának paródiájára emlékeztet:

Majd összefoly a szem előtt minden
S a léget altató csend tölti be;
Egy pap hadar csak érthetetlenül,
Míg el nem alszik mindenik híve.

Mily nagy kár, hogy egy olyan ember, ki egész szívvel-lélekkel, választékos nyelven adott elő kétségbevonhatatlan értékű tanokat, hivatali öngyilkosságot követ el az által, hogy csak egy húron játszik, noha az Ur sokhúru hangszert bocsátott rendelkezésére. Kár, nagy kár ezért a visszariasztó hangért, mely úgy mormolt, mint egy malomkerék, folyton ugyanazon kellemetlen hangon, akár mennyről vagy poklóról, akár az örök életről vagy örök kárhozatról beszélt. Véletlenségből megtörtént, hogy néhol hangosabban vagy halkabban beszélt,

*) C. H. Spurgeon: „Lectures to my students: a selection from addresses delivered to the students of The Pastors' College, Metropolitan Tabernacle. I. series. London, 1877” című művéből: Lecture VIII. „On the Voice.”

a szerint, a mint hosszabb vagy rövidebb volt a mondat, de azért hangja folyton ugyanaz a félelmes hangpusztaság, rémletes kietlenség maradt, melyben semmi szünet, semmi változatosság, semmi zene nem volt, semmi, csupán borzasztó egyformaság.

Ha a szél az aeolhárján keresztül fú, minden húrt rezgésbe hoz, és a mennyei szél, ha egyes embereken keresztül hatol, csupán egy, s hozzá még legtöbbször mind közt a legrosszabb hangú húron játszik? Egyedül az isteni kegyelem munkája, ha a hallgatók lelki épületet nyernek némely papok dörmögéséből. Gondolom, egy részrehajlatlan bíráló bizottság (jury) ítéletében igazoltnak mondaná ki a hívek szendergését igen sok esetben, mikor az ígéhirdető hangja ringat álomba örökös egyhangúsága által. Dr. Guthrie bizonyos skót gyülekezet szendergéseit szeretetteljesen a gyülesterem rosszul szelöltetésének rója föl. Ez is befolyással lehetett arra, de az ígéhirdető torka szelepeinek rossz karban létele még fontosabb oka lehetett annak. Atyámiai, mindennek nevében, a mi szent: húzzatok meg minden harangot tornyotokban s ne ámítsátok hallgatóitokat egy szegény repedt csengő csilingelésével.

Spurgeon után angolból

Décsi Lajos.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

A temesvári önálló ref. egyház.

Örömteli, szép napok voltak a mult év utolsó s ez év első napjai a temesvári reformátusságra. Mire lelkök buzgón vagyakozott, mi után az utóbbi időben teljes dicséretet érdemlő lelkesedéssel, fáradhatlan kitartással törekedtek, azt megérték: e napokban újra megalakult az önálló reform. egyház Temesvárott. S a református hívek ünneplését kétszeresen örvendetessé teszi azon körülmény, hogy úgy az alakításra vonatkozó erőteljes mozgalmukat teljes méltánnyal fogadta Temesvár, sőt Temesmegye egész intelligenciája, mint a megalakult egyházat szíves örömmel üdvözlük felekezeti különbség nélkül mindazok, a kik itt e polyglott városban a magyar szellem élesztését és erősítését keresik s várják nagy mértékben az új „magyar egyház”-tól.

Tudvalevőleg a reformátusság nem most ver először gyökeret itt. Már a XVI-ik század közepén az evangéliumi tan buzgó pártfogója Petrovics Péter temesi gróf meghívta ide a nagy nevű reformátort Szegedi Kiss Istvánt, ki a már itt működő Lippai Kristóffal együtt nagy erélyvel látott hozzá, hogy a tiszta reformációi szellemet itt elterjessze. Azonban egyrészt a török hatalom s még inkább azon körülmény, hogy a ravasz Martinuzzi püspök erőszakoskodásának Petrovics Pétert elűzni sikerült, meghiusította a reformáció teljes meghonosodását, sőt midőn a lelkes Petrovics helyére Temesvár parancsnokává az erős és türelmetlen katolikus Losonczy István lón, kinek egyik első tette volt Szegedi és az evangéliumi tanítók elűzése: lassan-lassan visszafejlődött a megindult virágzás.

S Temesvár nem volt alkalmas hely arra, hogy újra kezdődjék egyhamar benne az elnyomott mozgalom. A szerb Bácságnak lón főfészeke, majd József császár korában előzőnlék a külföldről, különböző országoktól betelepedett németek, mint erős vár az egész délvidéknek katonailag központja, így a

szerb, majd német műveltségnek lőn tanyája, a görög-keleti, majd kath. vallásnak erőssége. Temesvárott, mit lakosai előbb teljes büszkeséggel neveztek „kis Bécs“-nek, nagyon nehezen lehetett tért szorítani a „magyar vallás“-nak.

Mégis e század elején az evangélikus és református hívek vallásos érzése felbuzdulván, mintegy 90 család összeállott, hogy Istenünknek saját szertartások szerinti imáadását megkezdjék. Nehéz volt a kezdet. Mindkét felekezet híveinek csekély száma, gyenge anyagi ereje kényszerítette, a század elején megindult s a két evang. felekezet egyesítését célzó törekvések pedig buzdították az egyházalkotó elődöket, hogy karöltve, egymást támogatva, testvéri szeretetben egyesülve megalapítsák azt az egyházat, mely az 1890. év végéig mint „temesvári egyesült evangélikus egyház“ állott fenn.

Szép volt az egyesülés alapgondolata, szép a terv, a mint azt keresztülvinni akarák, hogy egy reform. és egy ág. hitv. lelkész vezetése alatt mindkét felekezet vallásos érdekei teljes kielégítést nyerjenek, s miután az istenisztelet nyelvét felváltva magyar, német és tótban szabták meg, az ország, sőt a külföld minden részéből összesereglett hívek igényei e tekintetben is meg lettek volna óva.

De a magasztos elv és terv az életben nem oldatott meg ily szépen.

Hogy erejüket összeszedhessék s templom és paplak építésére fordíthassák, mindjárt eleintén csak egy lelkészt választottak: ág. evangélikust; de sőt nem csak ekkor ejtették el a két egyenlő hatáskörű lelkész választásának gondolatát, hanem későbbre is kimondották, hogy csak egy lelkész legyen s e mellett a másik felekezetből káplán, ki egyszersmind vallásnítóként is működjék. De a sorrend szerint változzék a lelkészek felekezeti s, viszont mellettök a káplánoké is . . .

S az így megalakult egyesült evang. egyház szépen erősödni kezd. A városi polgárság rokonszenvét csakhamar megnyerik, azok támogatják őket, jó a segély Magyarország református és evang. polgáraitól s gyülekezeteitől, jó külföldről, főképp Ausztriából — s ők csakhamar megkezdik templomuk és paplakjuk építését. E közben, hogy helyzetök s egyesülésök megerősítsék, a bevezetett tényekre 1832-ben a reform. egyetemes konvent szentesítését kéri a kerület útján. A konvent szíves készséggel adja meg ezt, bár a megerősítéshez csatolt záradékból láthatólag már ekkor vannak aggodalmai arra nézve, hogy az egyház jellege, berendezése, szertartásai túlnyomólag az evangélikushoz húznak. Így az országos segélygyűjtést csak azon feltétel alatt engedélyezi és rendeli el, hogy „hitsorsosaink saját ünnepeiken kívül mások megülése ne köteleztessenek, hogy az evang. lelkész után ref. lelkész következzék (mely sorrend — az első és 2-ik lelkész egyként evang. levén — már először is megrontatott), s főképp, hogy híveinknek az úri szent vacsora mindenkor k ü l ö n és saját szertartásunk szerint szolgáltatassék ki“.

A konvent böles előrelátását igazolja, hogy épen ez utolsó pont lett az elválási mozgalom megindulásának tulajdonképi alapja. Pedig ki gondolt volna erre még akkor? Az első szeretet hevítette a szíveket, testvérileg ölelkezve együtt állottak az Ur asztala körül Luther és Kálvin vallástételét vallók, s hogy annál inkább ragyogtassák türelmök, igazi szeretetök igazságát, az evangélikusok református, ezek lutheránus szertartás szerint éltek az úrvacsorájával.

De ez a szeretet, ez a türelem nem sokáig tartott így. Rövid idő telik csak el s az itt működő ref. s. lelkészeknek

panaszai jutnak az egyházmegye elé, — a református érdekek mindinkább háttérbe szorulnak. Nem csak az volt ennek oka, hogy az evang. testvérek az első időkben szám s vagyont tekintetében erősen túlsúlyban voltak, de az is, hogy a lelkészválasztások a reformátusokra hátrányosan ütöttek ki. 66 év alatt 58 évig folyton ágostai rendes lelkész működött s csak 8 évig református. Mindez idő alatt reform. s. lelkésznek kellett volna lennie, de a német és tót (majd ez utóbbi elesvén, még pusztán a német) nyelv nem tudása miatt is csak nagy ritkán lehetett ide a mi jó magyar kerületünk theologusai közül s. lelkészeket szerezni. Jöttek hát az ágost. lelkész mellett működni ágostai vallású káplánok és hittantanárok. — S mi lőn a nem csodálható, természetes eredmény? Az általános köztudat idők múltán már csak evang. egyházat ismert, saját híveink tanuló gyermekei is alig tudták magok: reformátusok-e vagy evangélikusok?

Futó Zoltán.

(Folyt. köv.)

Székely Károly esperes sírjánál.*)

Közéletünk sírba dőlt jelese! engedd, hogy az enyészet felé siető úton néhány percze megállítsalak még, hogy végbúcsúnk szavait mondjam el Neked, kitől elve elbúcsúzni nem adatott még övének sem! Néhány percze csak, óh szívünk szakadna meg, ha búcsú nélkül válnánk örökre!

Még csak néhány perc s a tátongó sírverem megkapja martalékát; a koporsódra dübögve hulló hantok — hamvaidat végkép alárekesztik az enyészetnek; földomboruló sírhalmodra tél köde fon fátyolt s hava sző szímfedőt . . . bekövetkezik az elmúlás, föloszlás, kísérve fájó zokogás, sötét búbanat, meleg könnyhullatás és virrasztó kegyelet által!

Óh . . . föltámasztó hatalmam ha volna! letörölném én a sírok könyeit, eloszlatnám a búbanat kódét, visszahelyezném kebletekre őt, kit elvesztettetek! . . . De nem tehetem s gyarló erőmmel csak azt kísértem meg, hogy búcsút vegyek Tőle, a hű nő, a gyászbaborult gyülekezet, a vezér nélkül maradt tisztársak és jó barátok nevében. Csak erre lenne erőm! . . . de hol vegyem azt, hol találjak alkalmas szavakat?! Mert hiszen — én Istenem — láttam már én szerető hitvest búcsúzni férjétől a végelválás szívszaggató pillanatiban, (oda borulva a kihülni kezdő hű kebelre, illetni a hidegülő ajkakat a forró szeretet égő csókival, ha még fel tudta volna melengetni azokat s a hamvadó élet tüzét újra gyujtani; láttam a karoknak görcsös ölelését, az omló könyvek összeolvadását, a végbúcsúnak gyilkoló kínjait).

Ösmeretes előttem a gyülekezetnek búcsúja Pál apostoltól, midőn a viszontlátás reményéről lemondva, mindnyájan felette igen kezdének sírni és Pálnak nyakára esvén, csókolgatják vala őtet.

Olvastam a nagy B . . . búcsúját, midőn letette a harczi zászlókat, melyek gyilkos csatákban, győzelem-koszorúza anynyiszor lengettek s megvált katonáitól (— a gárdától): a esa-

*) Mi magunk kértük be Gy. L. barátunktól a megb. Székely K. esperes sírjánál tartott, általános tetszésben részesült ezen beszédet, mely azért ilyen rövid, mert nevezett barátunk arra kértetett föl, hogy mindenképp röviden beszéljen. A berekesztett sorok az özvegy fájalmának kímélése tekintetéből az elmondáskor kimaradtak. Szerk.

ták tüzeben elvadult harcosok, kiket vértenger és ezer halál meg nem indított, hogy könyeztek, mint gyöngye gyermekek!

Tudom, mily nehéz a szerető barátok végbúcsúja is, kiknek szíve a baráti szent érzelmben összeforrt, midőn szakadni készül a viszony, mely tövises nélkül termett rózsákat s mézet fülánk nekül.

És a mi az elválás perciben egyesekre nézve oly nehéz, oly szívszaggató, mint a rajzolt képekben feltüntettem, mindazt viseljem én s vegyek búcsút, végbúcsút a hű nő, gyászoló gyülekezett, vezér nélkül maradt tisztársak s szerető szívek nevében, én . . . egy magam? . . . Óh nem lehet . . . nincs erőm reá! Titeket kérlek hát, kiknek szíve a fájdalom által korbácsolva van, titeket kérlek: jöjjetek segítségemre s tegyék meg utolsó, nehéz kötelességünket, mondjátok velem együtt: Isten veled! béke veled!!! Ámen.

Hogyha az égen fényes égi kő rohanva átfut, ragyogó nyomot hagyva maga után, a kő rég leesett: s a fényes út még soká jelzi a tüneményt.

Ilyen tünemény valál Te, boldogult halottunk, egyházunk egén, fénynyel s ragyogással jelezve pályádat; tested összeroskadt, hamvaid kihülve, a sír vár reád. De a fényes nyom még sokáig világít nekünk! Fogadd búcsúzóra azt a biztatást: emléked velünk lesz, kegyelettel őrizendjük azt, Isten veled, Isten veled! Ámen.

Győri Lajos.

Nekrológ.

Nagyságos Sóvári Soós Gábor 1813—1891.

A megdicsőült nagy férfiú Hajdú-Nánáson 1813. január 27-én született. Szülei — Sóvári Soós János és Pósa Anna — ev. reform. nemes, de szegény földműves emberek valának. A kiváló tehetségű gyermeknek az alapvető ismereteket szülővárosának elemi iskolája és gymnasiuma — mely akkor 6 osztályú volt — adja meg. Tanulmányai folytatása végett 1829-ben Debreczenbe megy s az ottani főiskolában hallgatja a tudományokat 1835-ig. Hogy csaknem egész tanulói pályáján önmagára van utalva az anyagiakat illetőleg, bizonyítja azon körülmény, hogy már nánási gymnazista korában a particulisták közt találjuk őt: ingyen bentlakást és ebédet élvez (pedig szülei még élnek: anyja a 30-as, apja a 40-es években halván el), kötelessége lévén ezekért az elemi iskolában való tanítás és temetésekre járás.

Felsőbb iskoláit is — tehát a theológiát és jogot — elvégezvén, 1835. november havától 1837. januárig juratus diák a főiskolában, az utóbb jelzett időtől pedig derecskei rector 1838-ig: itt veti meg alapját későbbi vagyonosodásának. 1838. „kisasszony hava 21-től 1839. január 17-ig joggyakornok Várad Olasziban D. Pétery Ferencz ügyvéd mellett; ugyanez évben segédlelkész Félégyházán, karácsony hava 27-től pedig 1840. ápril 17-ig irnok Sárváry Jakab uradalmi főügyész s Biharmegye táblabírája mellett Derecskén“. Az 1840-ik év „Szent István törvényszakasztól kezdve 1841. május 17-ig Dombó Márton táblai ügyvéd“ mellett működik Pesten s „királyi táblai hites jegyző“; ez év június 18-án az ügyvédi oklevelet is megnyeri s ez „a szept. 6-án tartott hajdú-kerületi közgyűlésen kihirdettetvén“, visszatér szeretett szülővárosába, Istentől nyert talentomait ennek javára értékesítendő.

Ez időtől fogva 1849. május 6-ig „folytonosan ügyvédi tisztségben foglalkozott; ezen napon pedig alkotmányos úton városi főjegyzővé választatván, azon minőségben az 1860-ik év utolsó napjáig hivataloskodott, — a midőn alkotmányos tisztújítási korszak állván ismét elő, elébb az 1861-ik évi márcz. 6-án városi tisztü ügyészszé, utóbb — ugyanazon évi november 24-én ismét főjegyzővé választatott, s azon hivatalt az 1862-ik évi okt. hó 31-ik napjáig folytatta, miután már előbb azon hó 15-ik napján a hajdú-kerületi nagyságos főkapitányi hivatal intézkedése s vezérlete alatt alhadnagynak és azon minőségben városi törvényszéki elnöknek választatott el és eskettetett fel“. Ezen hivatalt 1872-ig viselte, ekkor számvevő lesz, mígnem szülővárosának bizalma országgyűlési képviselővé emeli 1874-ben s mint ilyen szerepel 1881-ig, ekkor nyugalomba vonul a máris 68 éves férfiú; azonban ezeket a — nyugalomra szánt — napokat sem tölté tétlenségben; most kezd ki v á l ó a n ama régi, kedvencz, nagy gondolatával foglalkozni, hogy t. i. önszorgalmával gyűjtött kincseit mikép adja oda, az egykori alma maternek, a h.-nánási gymnasium — és a debreczeni főiskolának! Ez években is felkeresi a tisztelet szerény, de szép jelével a h.-nánási ev. reform. egyháznak elismerése, halála, 1889-ben tiszteletbeli főgondnokká választván őt, 1890-ben pedig egyházunk is — mint a debreczeni főiskola — elkészíteti olajba festett arczképét, melynek leleplezési ünnepélye márcz. hó 30-án történt meg.¹⁾

Ime, ezekben adva halvány képe, az előttem álló adatok szerint²⁾, egy tettekben gazdag életnek, melyet igaz fénynyel övez körül a jellemnek puritán, kálvinista vonása; szülővárosa, az egyház, az iskolák: a közügyért lángoló szeretet és áldozatkészség!! Ez ő nagy szeretetéért fogságot is kellett szenvednie az 1852. és 53-iki sötét esztendőkből Nagy-Váradon. Ez ő nagy szeretetének következménye, hogy Soós Gábor mindenütt ott van, a hol a város, az egyház, az iskolák érdekében tenni kell. S nemcsak ott van, de kezdeményező, de zászlóvivő!!

Kövendi Dénes,
ev. ref. segédlelkész.

(Vége köv.)

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Gyakorlati kérdés egy esketési ügyben.

Egy ifjú segédlelkész úrtól a következő levelet kaptuk: T. Szerkesztő Ur! Becses lapjában tapasztalt férfiak készséggel adnak felvilágosítást a gyakorlati lelkészet mezején felmerülő nehezebb kérdésekben. Ez bátorít engemet a következő kérdés föltevésére: „Eskethető-e ref. lelkész által olyan katolikus ember, ki hirdetés alatt tér át a református vallásra?“

Nézetünk e tárgyban következő. Ezen esetre is alkalmazható az 1868. LIII. t. cz. 8. §-ának azon rendelkezése: „Az

¹⁾ L. az ünnepély lefolyásáról e lap 1890. 15. és 16. számaiban közölt tudósítást. K. D.

²⁾ Hiteles, peccséttel és névaláírással ellátott bizonyítványok mind, a mikből merítettem, az elhunyt testvérem szívessege szolgáltatta kezemhez azokat. A pótlást anyaszentegyházunk e nagy, nemes alakjának életét illetőleg, a történeti hűség nevében adom. K. D.

áttértnek áttérése utáni minden cselekvényei azon egyház tanai szerint ítélendők meg, melybe áttért s az általa elhagyott egyház elvei reá nézve semmiben nem kötelezők. A kath. egyház jog elvei szerint a kihirdetés elmúlásztása sem eredményezi a házasságkötés semmiségét, hanem csak büntetést von a plébánosra és a házastársakra. Ezek szerint a kihirdetésnek náluk is inkább csak polgári, mintsem egyházi jelentősége van. Még inkább így gondolkozunk mi protestánsok a kihirdetésről. Az a főkérdés, hogy az illető jegyesek ismerősei, tehát azon egyház község körében, a melyhez ők tartoznak, megtörtént-e a kihirdetés? Ha igen, akkor az esketés, — minden olyan mellékkörülmények közbejátszásával is, melyek a házasságot nem hatálytalanítják, — megtörténhetik. Más volna a tényállás, ha az az ember időközben a ref. vallásról térne át a róm. katolikusra. A házasság-bontó akadályok száma a róm. katolikusoknál tudvalevőleg sokkal több, mint nálunk. Így tehát a plébánosnak péld. még azt is ki kellene puhatolnia, hogy az áttértek közt nincs-e azon akadályon kívül, a melyet a ref. lelkészek esetleg már bejelentettek, péld. örökbefogadásból keletkezett rokonsági vagy sógorsági, esetleg lelki rokonsági, vagy a már bejelentett első vagy másodfokú rokonságon vagy sógorságon túlmenő akadály is. Én tehát részemről azt az embert megesketném. De szóljanak a kérdéshez mások is.

Csiky Lajos.

Irodalom.

A kath. egyház és a ker. vallásfelekezetek közötti viszonyosság.
Irta dr. Barta Béla. Budapest. 1890.

A kath. egyházi irodalomban ismeretes szerzőtől ezen cím alatt jelent meg egy 113 lapra terjedő monographia. — Szerző a divatos áramlatnak megfelelően legelsőben is a gróf Csáky-féle rendelet ellen fordul, mely a lappangó bajt kitöréshez juttatta. A baj keletkezése különben azon korszakra vezető vissza szerző nézete szerint, mikor a hazai politikai oppositio a protestantizmussal szövetségben, a protestantismus törekvéseit a kath. hitelvek megszorításával győzelemre igyekezett juttatni. A protestánsok ugyanis mindig új követelésekkel lépnek fel a katolikusok ellen. Az álliberalismus belevonta táborába a protestantismust s mint segédesapatot viszi tűzbe a katholicismus ellen. A katolikusok kénytelenek védekezni a min. rendelet ellen; de ezzel nem az államkormányt akarják megtámadni, hanem azon irányt, melyet az állam 1791. óta a katholicismus ellen követ. Elismeréssel adózik az 1791. évi törvényhozás iránt, mert ez még legalább a kath. hitelvek álláspontjára helyezkedett. Pedig ezen törvény határozatai a kath.-ok ellenmondásai dacára hozattak s mégis megnyugodtak benne, alkalmazkodtak azokhoz, ellenben a protestánsok ezzel sem voltak megelégedve. A reversálisok miatt nagy kiméletlenséggel indították meg a küzdelmet a kath.-ok ellen, pedig a reversális a törvény 3. §-ának természetes folyományát képezi. A reversálisok ellen indított mozgalomnak tehát nem volt törvényes alapja; a kath. papságnak mindenkor becsületére válik e küzdelem. Hitelvek felett nincs megalkuvásnak helye.

Az 1844. III. t. cz. meghozatala azonban már nem a római egyház érdekében történik, sőt a protestantismus győzelmét hirdeti a katholicismus felett. Szerzőnek nagyon fáj, hogy ezen időtől fogva egyes házasságot prot. lelkész előtt is lehet

kötni. Azonban eszébe kellett jutnia, hogy hiszen ezen intézkedés „pápai engedmény“ folytán történt, nehogy tehát katolikusabbnak tűnjék fel a pápájánál, e szavakkal vágja ki magát: „ez, az eredményt tekintve, a dolgon mit sem változtat, a fődolog az, hogy a prot. mozgalom célját érte“.

Lajcsákkal sem bírtunk s reánk fogja, hogy még XVI. Gergelyt is sarokba szorítottuk!

De a keserűség pohara ezzel még nem telik meg; mert létrejött az 1848. XX. a maga „tökéletes egyenlőségével és viszonyosságával“. A kath. vallás status-vallási jellegétől megfosztva, a belőle kivált felekezetekkel egy színvonalra helyeztetett, — így sopánkodik szerzőnk s még jobban elszomorodik, midőn megtudja, hogy a 2-ik és 3-ik §-ban foglalt elvek a reformátusok „debreczeni petitiójából“ kerültek a törvénybe. — Azután egyszerre csak elkezd a Pesti Hírlappal polemizálni, melyben a minap azt állította valaki, hogy a kath. egyház vagyónát el fogják kobozni, ha a klerus folytatja a febr. rendelet elleni harcot. Ezt ugyan elkobozni nem fogják, — kiált fel, — mert . . . mert „ezt elkobozni nem lehet“. Nesze neked P. H.!

Az 1868. LIII. t. cz. ismertetéséhez jutottunk. Azt persze jónak látja elhallgatni, hogy az 1848. törvényekben kimondott „tökéletes egyenlőség és viszonyosság“ húsz év mulva csak „viszonyossággá“ törpült. No de hiszen a prot.-ok úgyis mindig új követeléssel lépnek fel! Sok a kifogás kath. részről ezen törvény ellen is: a 8-ik §. az apostasia útját egyengeti, a vegyes házasság szentségi jellegét megtagadja, hát még a 12. §. . . . szóval a törvényhozás, a kath. hitelvek figyelmen kívül hagyásával a protestáns iránynak ismét kedvez, pedig a kath. egyház már nem is követel előjogokat, hanem csak egyenlő jogokat, csak azt kívánja, hogy a mely mértékkel mér az állam a bevett hitfelekezeteknek, ugyanazon mértéket alkalmazza a kath. egyház irányában is, s szüntesse meg azon irányzatot, mely az ország dekatholizálására törekszik. Egy szóval mi felekezetek vagyunk a triumphans, az üdvözítő kath. egyház pedig — a patiens ecclesia! Szinte félek leírni, nehogy megirigyelje tőlünk valaki ezt a boldog állapotot.

(—CS—R.)

(Vége köv.)

Lelelkész felavatási egyházi beszéd. Irta és elmondta Takács József, czeglédi ev. ref. lelkész. Budapest, 1890. Kiadja Kókai Lajos. Ára 20 kr, bérmentve 22 kr.

Elmondott ezen, elő- és utóimádsággal ellátott egyházi beszéd 1890. okt. 26-án a budapesti ev. ref. templomban. Szövege Ésaías 40, 28 - 31. Dispositiója szerint beszél az Istenben vetett bizalom jótékony hatásáról I. minden emberre, II. különösen a lelkipásztorra nézve. Tárgya ennél fogva kissé nagyon is az általános keresztyén élet mezején mozog, de itt aztán könnyen folyó szép nyelven, emelkedett gondolatokkal beszél. Jó beszéd, mely eszméket ébreszt, kitűnő tárgyalás, mely rokonszenvet költ. Legkevésbé sem rontja ugyan a beszéd jó hatását, de mint más esetekben is, most is megjegyezzük, hogy mi az ilyen idegen szavakat, kifejezéseket, mint ezek: probléma, heüréka, excelsior, ad majorem Dei gloriam, demoralizál, nem szívesen nézzük a templomi beszédekben. — Különben örömmel gratulálunk e beszédért Dobos János hívatalt utódának, Czegléd szép képzettségű és emelkedett gondolkodású ifjú lelkészének.

A „Magyar írók élete és munkái“ című, általunk a múlt évben többször említett nagy vállalatból az I. kötet 5. és 6. füzeté van most előttünk. Az 5. füzet Bartholomaeus Bellecius, a 6-ik Bellényi-Bernolák nevekig megy. Hozzánk protestánsokhoz közelebb álló ismerős nevek e két füzetben: Bartók György n.-enyedi lelkész, Báthory Gábor püspök, Báthory Sándor debreczeni ügyvéd, Batizfalvi István budapesti ág. ev. főgymn. tanár, Battyai Lajos tatabányai néptanító, Bauhofer János budavári ág. ev. lelkész, Begedi Lajos magyar-ladi lelkész, Békési Péter debreczeni tanító (megjegyezzük, hogy Békési Gyula tankerületi főigazgató, gymn. tankönyv-író neve hiányzik a szóban forgó műből); Beliczay Jónás kecskeméti jogtanár, Benedek Lajos h.-bőszörményi lelkész és esperes, Benedek Mihály superintendens, Benke István s.-sz.-györgyi kollégiumi tanár, Bényei Gábor veszprémi lelkész, Böthy Zsigmond, Berényi János zilahi tanár, Berky István szatmári lelkész. A Hornyánszky Viktor könyvnyomdájában megjelenő fontos irodalmi vállalatot ajánljuk megérdemelt figyelembe.

Ráth Mór némely kiadásai stb. cím alatt egy részletes könyvjegyzék küldetett be hozzánk. Azt hisszük, kedves szolgálatot teszünk t. olvasóinknak, ha e könyvjegyzékből kiemelünk lapunk hasábjain néhány legértékesebb új díszművet. Megjegyezzük, hogy a Ráth Mór jól ismert, előkelő könyvkereskedői és kiadói cége Budapesten Gizella-téren a Haas-palotában van.

Arany János. Levelezése író barátaival. Nagy-Szalonta és a költő szülőháza látképével. Petőfi Arany-hoz intézett első levele, költeménye és Arany Petőfi-hez és Tompa-hoz intézett levelei, Tompa levelei stb. kézíratainak hasonmásával. Arany Jánosné, leánya és unokája arcképeivel. A nagy-kőrösi lakóház és Arany síremlékének rajzaival és Petőfi két rajzával. Emlék-kiadás. 2 kötet. Könyvkedvelők gazdag félbörkötésében 16 frt.

Benvenuto Cellini önéletírása. Olaszból fordította Bianchi, Camerini, Goethe és mások kiadása után jegyzetekkel ellátta Szana Tamás. Díszkiadás számos mű-melléklettel. 2 kötet. Könyvkedvelők félbörkötésében 8 frt 80 kr. Két fényes díszkötésben 8 frt 40 kr. Két díszkötésben aranymetszet nélkül 8 frt. Egy díszkötésben 7 frt. Egy félbörkötésben 7 frt 50 kr.

Önálló képek I. Cosimo herceg művészei körében. Vasari freskója a florenczi Palazzo Vecchióban. II. Michel Angelo buonarotti arcképe. III. I. Cosimo neje, Toledo Eleonóra. Bronzino festménye után. IV. Az Angyalvár Rómában. V. VII. Kelemen pápa. Andrea del Sarto festménye után. VI. III. Pál pápa unokaöccsével, Pier Luigival s egy bibornokkal. Tizian festménye a nápolyi Museo Nazionale-ban. Pontneuf látképe a XVII. században. Callot után. I. Ferencz francia király. Tizian után. Perseus szobra.

Szövegképek. Cosimo de' Medici mellszobra. A fontaine-bleau nympha. A bécsi sórtartó, Medusa halála, arany medailon a Vaticánban. Aranyszekrény a Balbi-palotában, Genuában. Leda a hattyúval. A Kensington múzeum vázája. V. Károly diadala. (Érem).

Benvenuto Cellini „Vita“-ja egyike az olasz irodalom legtöbbször emlegetett s legnépszerűbb műveinek. Az olasz kritikusok a remek művek közé sorozzák s úgy a tárgyak érdekességét, mint az előadás szépségeit illetőleg nem győzik eléggé magasztalni. De nemesak Olaszországban, hanem a világ minden műveltebb nemzeténél akadnak csodálói. Többször

rösen lefordítják s olyan fényes kiadásokat rendeznek belőle, mint csak nem régebbe is Quantin és Plon, kik a fényűző nyomdászati kiállítás mellé az illusztrált művészetet hitták segítségül, hogy Cellini az őt megillető díszben jelenhessék meg. — Ezen illusztrációk egy részét kiadásunk számára megszereztük, úgy számos más Cellini korára vonatkozó illusztrációkkal, arcképekkel díszítjük azt. Ezt a maga nemében páratlan emlékiratot, melyről Horace Walpole azt mondja, hogy minden regénynél mulatságosabb, és melynek saját fordítását a nagy Goethe összes munkáiba is fölvetett, mutatjuk be tehát minden kihagyás és csonkítás nélkül a magyar közönségnek. — Mint élénk korrajz és tanulságos, szórakoztató mű egyaránt megérdemli, hogy minél többen olvassák.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Ugy az 1889-ik, mint az 1890-ik évről igen sok lapjáraatónk folyvást hátrálékban van a lap díjával. Valóban kifáradunk a sürgetésben, a pontos előfizetőknek pedig terhére leszünk a hátrálékosokhoz lapunkban intézett felhívásokkal. Kérjük tehát őket még egyszer e helyen, ne kívánják, hogy újra magánlevél küldésével vesztegessük drága időnköt, s költekezünk még mindig igen sok hátrálékoshoz intézendő levél postabérével, hanem postafordultával küldjék be a hátrálékot.

Szász Károly püspök Kisujszálláson. A kiváló és országos híru nagy embereknek, kik széles körben áldást árasztanak, és lelki erejükkel, mint egy villanyfolyammal éltetik és mozgattják azon intézményeket, melyekben vezérszerepet visznek, azon tulajdonságok is megvan, hogy miként a nap a maga nagy tömegével magához vonja a kisebb égi testeket, hogy azok, mint bolygók, körülötte forogjanak, úgy ezek is bárhol és bármi körülmények között jelenjenek meg, magokra vonják az érdemet, kitűnőséget tisztelni, a közügyek nehéz szolgáltatást méltányolni tudó emberek figyelmét, érdekelttségét. Így történt, hogy midőn városunkban elterjedt a hír, miszerint méltóságos és főtiszteletű Szász Károly püspök úr személyesen eljön kedves rokonának, néhai Bibó Bélának, a kisujszállási értelmiség egyik derék kiváló tagjának temetésére, és az elhunyt óhajtatásához képest ténylegesen részt fog venni a gyászszertartásban: mondhatni az egész város mozgásba jött. A temetés, folyó évi januárhó 11-ik napján, — vasárnap — délután ment végbe. A háznál alólírott imádkozott, a sírnál Dorogi Lajos kartársá mondott búcsúszót, a zsúfolásig megtelt nagy templomban pedig Szász Károly püspök úr tartott halotti imát és beszédet. A beszéd alapigéje I. Péter III. 12 volt: az Urnak szeméi vagynak az igazakon, és az ő fülei azoknak könyörgéseken. Azzal a közvetlenséggel, minővel csak egy rokoni érzelmű szívbe fogadni képes ember szólhat, beszélt a püspök úr az igaz emberről. A beszéd már a maga gyönyörű eszmemeneténél és magas szárnyalásánál fogva is megragadta a közönséget, de még inkább fokozta ezt az eleven, tüzzel és apostoli lelkesedéssel teljes előadás, mely tiszteletteljes bámulatot ébresztett a lángszívű ősz egyházi szónok iránt. Sokáig nem lesz ez a nap feledve Kisujszálláson, s hatása nem leendő múlandó! Der Geist regt den Geist ewig an, mondja valahol Göthe. Így a

püspök úr szelleme érintésére az én lelkem is hangot adott, mint a Memnon szobra, mikor a nap reá veti fénysugarát. Egy párt legalább futólagosan ide írok. 1. Tudomány, mely a vallásos eszmék birodalmában olyan otthonias jártassággal bír, mint az ember saját lakásában, hol még a sötétben is biztosan jár; ékesszólás, mely nem üres színészi pathosban, fontoskodó nagyképűsködésben, hanem természetességben és az Isten lelkétől ihletett lélek tüzeiben áll: ezek azok, melyek az alvó lelkek felébresztésére jótékonyan hatnak. 2. Szép dolog, midőn valaki az egyetemes egyház gondját hordozza lelkében, midőn, úgy szólván, minden ereje és ideje a közügyek szolgálata, tudományos és irodalmi magasztos foglalkozások által van igénybe véve s mégis melyet enged szívében a rokon, nemes gyöngéd érdemnek. Talán még a jézusi igazságuk drága köveiből összerakott beszédénél is szebb tanítást adott a püspök úr megjelenésével a nagy közönségnek, miként kell a vérség, rokonság kötelekeit tisztelni. 3. Nem különben, mint szép vonást kell kiemelnem ő Méltóságában azon igénytelen, maga értékéről tudni nem akaró kedves modort, melyet itt jártában tanúsított, a melyet az által is kimutatott, hogy bár rövid huszonnégy óráig tartózkodott városunkban, számos rokonai között, — sőt első sorban, — a helybeli lelképásztorokat, mint kedvesen mondá: „kollégáit“ is megtisztelte látogatásával, pedig bizony én legalább elmondhatám: domine! nun sum dignus ut ires sub tectum meum. Valahol Napoleonról olvastam, hogy midőn Göthét először meglátta, így kiáltott fel: „ahol egy ember!“ Én ezt kiáltom: imhol egy pap, — kövessétek! — Kisujszállás, 1891. január 12. Gulyás Lajos ev. ref. lelkész.

Soós Gábor temetése. Mint lapunk múlt heti számában jeleztük, f. hó 9-én pénteken temettetett el a h.-nánási gymnasium s a debreczeni főiskola nagy alapítója, Soós Gábor. Debreczenből a hajnalban induló vonattal kimentek a d. e. kezdődő temetésre az egyházkerület, az alsó-szabolcs-hajdúvidéki egyházmegye, s illetőleg a debreczeni főiskola képviselőjében gróf Degenfeld József s 16 főiskolai tanár és a kollégiumi kántus 40 ifjúval. A társasághoz H.-Böszörményben Szeremlei József esperes és Bakóczy János lelkész urak esatlakoztak. H.-Nánás városának templomán és gymnasiumi épületén fekete zászlók lengtek. A temetés pontban 10 órakor kezdődött. A háznál Benkő Lajos helybeli lelkész imádkozott. Onnan a nagy halotti közönség feljött a templomba, melynek minden zugát teljesen megtöltötte. A főiskolai kántus s a gyülekezet éneke után Erdős József theologiai tanár ment föl a szószékbe s I. Róm. 29. 28. „M e g h a l t j ó v é n s é g b e n , é l e t é v e l , g a z d a g s á g á v a l é s m i n d e n d i e s ő s é g é v e l m e g e l é g e d v e“ — alapján egy minden ízben szövetszerű, remek egyházi beszédet tartott, melynek folyamán felolvasta az elhunytnak életíratát, s ebből folyólag alkalmazta az elhunyt elmondott szavait. Utána Csiky Lajos theologiai tanár ment föl a szószékre, s oratóijában beszélt arról az igazi nagyságról, melyet az erős jellem teremt meg, a mely meg a szilárd akaratnak gyümölcse. Ez alapon vázolta aztán az elhunyt életét. Az egyházi beszéd és az oratóió között, valamint ennek elhangzása után ismét a főiskolai énekhar szerepelt. A templomi gyászszertartás bevégezése után az óriási közönség kikísérte a boldogult nagy férfit utolsó nyugvó helyére. H.-Nánás új temetőjébe, a hol meg Sass Béla theologiai tanár tartott a sír fölött szép imádságot. Mindezen beszé-

dek és imádságok meg fognak jelenni egy külön füzetben, melyet debreczeni főiskolánk ad ki s küld meg a tiszántúli egyházkerület minden egyházközségének, mint nagy alapítója iránti hálás emlékezte maradó tanújelét. Legyen áldott a nagy férfiú emlékezte!

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság pénzügyi bizottsága a f. hó 8-án délután 6 órakor gyűlést tartott a bpesti ev. ref. főgymn. könyvtártermében Hegedűs Sándor elnökle alatt, gr. Tisza Lajos, Szász Károly és Szóts Farkas választmányi tagok jelenlétével. Kenessey Béla titkár az 1890-iki pénztári évről tett jelentést, a mely szerint a Társaság összes bevétele 10,068 frt 56 kr, összes kiadásai pedig 9503 frt 89 kr volt s így a pénztármaradék 1891-re 564 frt 67 kr. Értékpapírokba 2909 frt 32 kr helyeztetett el. A befizetett alapítványi tőke 10,200 frt, a kötelezvények által biztosított tőke pedig 3900 frt. A tagok száma az 1890. év végén volt 32 pártfogó, 215 alapító, 360 rendszeres és 443 pártoló. Az 1889-ik és az 1890. évről tagdíjakkal hátramaradottakra nézve, kiknek száma elég tekintélyes, a bizottság akként intézkedett, hogy februárhó közepén szétküldendő postai megbízással fogja az azon ideig még mindig hátralékban maradóktól a tagsági díjakat bekérni. A pénztári vizsgálat és a költségelőirányzat megállapítása közvetlen az évi közgyűlést megelőzőleg leendő. A bizottságnak fentebbi határozatára tekintettel a titkári hivatal teljes tisztelettel kéri a hátralékoknak minél előbb leendő beküldését, nehogy kénytelen legyen a t. tagoknak némi túlküldést és alkalmatlanságot is okozni.

Kisujszállás: az ó év utolsó délutáni istenitisztelet a nép nagy buzgóságával végződött, a nagy templom minden része megtelt vallásos érzetű ünneplőkkel. A buzgó könyörgés elhangzása után imádkozó lelkész nt. Dorogi Lajos úr felolvasá az arany könyvbe feljegyzett kegyetes adományokat az adakozók neve felemlítésével. A kegyadományok ezek: 1. Cs. Balog János szegény árva iskolás gyermekek felségelési alapjára 25 frt. 2. Cs. Balog János templomtető alapra 25 frt. 3. Nagykunsági takarékpénztár gymnasiumi szegény tanulók felségelési alapjára 25 frt. 4. Cs. Balog Áron és neje ugyanarra 20 frt. 5. A nagykunsági takarékpénztár kisedővoda javára 50 frt. 6. Özvegy Vadas Istvánné szegény árva iskolás gyermekek felségelési alapjára 50 frt. 7. Egy valaki úrvacsorai bor beszerzési alapra 100 frt. 8. Pardi Mihály és neje szegény árva iskolás gyermekek felségelési alapjára 200 frt. 9. Kerek Zoltán gymnasiumi ösztöndíjalapra 1000 frt, összesen 1495 frt. Ily kegyes és buzgó az igazi vallásos érzet. Így mutatkozik a közjóra a keresztyén felebaráti szeretet el nem múló cselekedetekben. E kegyes, vallásos, hitbuzgó, jótékony lelkű tagjai egyházunknak méltó díszei felekezetünknek, őrangyalai a szenvedő árváknak, szegényeknek, szép lelkű pártfogói tanintézeteknek; légyen jutalmuk jótékony tetteikért a közbizodalom, a köztisztelet. — Egyházunk rajza az elmúlt évről: született 360, meghalt 330 lélek, házasult 92 pár.

Tisza-Dob. Szeremlei József h.-böszörményi lelkész s alsó-szabolcs-hajdúvidéki esperes és neje Vári Piroska a tiszadobi ev. ref. egyháznak a múlt évben egy igen tetszetős külsejű és értékes keresztelő edényt ajándékoztak „a tiszadobi ev. ref. egyháznak emlékül Szeremlei József 1865—1883. évi t.-dobi lelkész s neje Vári Piroska 1890.“ című felírral. Szép emléke ez ama benső és szeretetteljes viszonynak, mely a tiszadobi egyház és szeretve tisztelt lelkésze és családja között létezett. A jó Isten lelki s testi áldása legyen az ado-

mányozókon; szeretetökért hála és tisztelet a jutalom a tiszadobi ev. ref. egyház tagjai részéről. — Egyházunkban a múlt évben harang-alapra 43 frt 16 krt adományoztak egyesek; Andrássy Aladár gróf ő nagyméltósága pedig a villám által megrongált harangláb helyreállításához szükséges faanyagokat adományozott. A Károli-alapra gyűlt egyházunkban a múlt évben 9 frt 04 kr. Ez összegből az esperesi hivatalhoz beküldetett 8 frt 41 kr, a többi 63 kr a t. szerkesztőséghez küldjük. **Tóth Lajos** lelkész.

Károli Gáspár emléke. Múlt évi 50-ik számunkban közölt utolsó kimutatásunk szerint a Károli emlékre és alapítványra újabbán gyűlt nálunk 50 frt 04 kr (21 frt 34 kr a síremlékre, 28 frt 70 kr az alapítványra), mely összeg 47 krt kamatozott. E kamatot a szellemi alap javára írtuk. Közelebb Tóth Lajos t.-dobi lelkész úr gyülekezete részéről 63 krt, Nagy István n.-várad-i s. lelkész, vallásnár úr pedig a n.-várad-olasz községi elemi iskolák ref. vallású növendékeinek krajezáros adakozásából 3 frt 50 krt küldöttek be hozzánk, szintén a szellemi alap javára. Gyűlt ezek szerint újabbán a síremlékre 21 frt 34 kr, az alapítványra 33 frt 30 kr, együtt 54 frt 64 kr. A Miskolcra már beküldött 650 frt 40 krral pedig 705 frt 04 kr gyűlt be nálunk. Az újabbán érkezett adományok összege takarékpénztárban kamatozik. Szerkesztőség.

Adományok. Dienes Balás n.-dobi lelkész úr a resicabányai missiói egyház, a lippai magyar prot. egyház építendő temploma s a prágai református gyülekezet temploma javára 50—50 krt, tehát összesen 1 ftt 50 krt küldött be hozzánk. Az esetleg még begyülemelő e célú adományokkal együtt rendeltetésük helyére juttatjuk. Szerkesztőség.

Károli Gáspár a külföldön. Dr. Duka Tivadar, Londonban élő honfitársunk, ki a Gönczön tartott Károli-ünnepélyről a londoni Biblia-terjesztő Társulat havi közlönye múlt évi novemberi számában igen meglehetősen, szép ismertetést írt, ugyanazon közlöny jelenhavi számában meg bibliafordítónk részletes életrajzát közli. Köszönet derék hazánkfiának, hogy ez úton széles e világon elterjeszté azon mi istenes vén emberünk neve emlékeztét.

Felhívás az összes hit- és vérrokonainkhoz. Romániában nincs város, mely nem csak vallási, de hazai szempontból is reánk magyarokra nézve több érdekű volna, mint Braila városa, hol minden keletet érdeklő viszonyok összejönnek, s hol évenként legkevesebb számítással 8—9 ezer magyar él. Az itt letelepedett evang. reform. hitsorsosaink létszáma kétezer-öttszáz lelket meghaladja. Egy pár évi működésünk folytán sikerült egy 13,900 frankos telket vásárolni, a rajta lévő épülettel, a hol jelenleg az iskolaterem és a lévítai lakás van. Isten kegyelméből elhatároztuk a templom és a célznak megfelelő iskolaház építését, a hol ez a sok magyar, valláskülönbőség nélkül az evangélium és hazaszeretet ígéiben állandóan magyar nyelven részt vehessen, gyermekeik erkölcsi és nemzeti tekintetben el ne pusztuljanak s végre az egyház és iskola legyen egy biztos támasza a hazai érdek és jövőnek. Nem lehet kimondani itteni hit- és vérrokonaink elhagyatottságát. Mi elhagyjuk-e őket? Megengedjük-e, hogy a magyar nemzet, ez a viharok által rongált, de gyökerében és sudarában ép királyi cédrus szétszórt galyaiban pusztuljon? hogy a magyar kinek a külföldön semmi szellemi és erkölcsi támasza nincs: végkép elenyészszék? Nem, sőt azon igyekszünk, hogy itt a romániai missióban összetartsuk és gyámolítsuk, s épen azért törekedünk egyházunk és iskolánk virágzásán, hogy ez által

szellemünket érvényesítve, elhagyott és szétszórtan élő magyar rokonainkat összetartsuk, s a nemzet meg nem tört, sőt folyton munkáló erejéről tegyünk bizonyosságot; valamint magyar gyermekeinket is az elrománosodástól iskolánk által megmentjük, iskolánkban hazánknak igaz és hű alattvalókat neveljünk itt a külföldön is. Hogy tervünket a nagy Isten segedelmével kivihessük, mint el is határoztuk, kikerülhetetlenül szükséges a templom és a célznak megfelelő iskolaház építése, de mivel ezt, saját magunk erőnkön nem bírjuk megtenni, az evangéliumi s hazafiúi áldozatkészségéhez kell fordulnunk esedezésünkkel kérvén... miszerint méltóztassék nekünk (Romániában) Braila városán alakult evangélium szerént reformált magyar egyházunk által tervbevett templom és iskolaház építésére a mellékelt, kimutatás (gyűjtőív) szerint hit- és vérrokonaink körében ezen jótékony célra krajezáros gyűjtést indítani, és azt 1891. év áprilishó 1-ig egyházunk hivatalához eljuttatni szíveskedjék. Kérésünket becses pártfogásába ajánlva vagyunk. Brailán 1890. Novemberhó 29. Strada Carol I. No. 183. — Parochia evang. reformata (calvina) hit- és vérrokonai tisztelettel. Az egyház vezetője Nagy Sándor evang. reform. lévita. Az egyház előljárói Hentze Imre gondnok, Jani Gábor algondnok, Papp Sándor, Magyarai József, Petri János presbyterek. — Midőn e felhívást kiadjuk, szívesen ajánljuk egyszer mind annak tartalmát vagyosabb egyházközsegeink és hitrokonaink figyelmébe.

Ausztriai egyházi lapok. Új református lap jelent meg Ausztriában „Evangelisch Reformirte Blätter“ címmel. Célja az ev. ref. anyaszentegyház nemzetközi összeköttetésének előmozdítása. Laptulajdonos és felelős szerkesztő Szalatnay J. G. A. kuttelbergi (osztrák-sziléziai) ev. ref. lelképásztor. Munkatársai közt több ismert és neves ref. férfiú van. Közreműködött volna a lap célja elérésében a múlt év június 4-én elhalt erlangen-i tudós ref. theol. professor Dr. Usteri J. M. is, kitől a lap egy tartalmas szép levelet közöl. A németalföldi ref. egyház jelenlegi történelmét avatott tollal rajzolja Kleyn H. G. utrechti történelem-professor, kinek Hollandiában széles ismert és tisztelt neve van. Az első számban még két jeles theol. licentiatust nevével s dolgozataival találkozunk. Egyik Sebesta F. auspitz-i, a másik Cuno Fr. W. németországi ref. lelkész. A jelesül szerkesztett s tartalomdús lapot, mely minden hó elején jelenik meg s melynek előfizetési ára egész évre két forint, melegen ajánljuk érdeklődő lelkészársaink figyelmébe. — A másik új lap címe „Der Wiener Evangelische Hausfreund.“ Megjelen havonként kétszer. Előfizetési ára egész évre 3 frt. Célja az evangélikus keresztyén egyháziasság terjesztése. Kiadó és bizományos Stock Károly Bécsben, Währing kerület. A kül- és belmissió mezejéről több igen tanulságos tudósítást közöl s munkatársai közt ismert tollú írók is vannak, így Dr. P. v. Zimmermann. A missió minden barátjának figyelmére méltó.

Szerk. posta. G. Gy. Gyoma. Nagyon köszönöm a pompás könyvismertetést. Közelebbi két számban kiadom. Arra, fájdalom, nem is gondolhatok, hogy egyben világ elé bocsáthatnám. — Sz. M. Genf. Zsoltárfordításait megkaptam. Köszönöm. Jönni fognak. Csak táplálja ön lelkeinket vallásos költészetének édes gyümölcseivel is, s ha most fölemelte is önt szárnyaira a világi költészet üde hangú Muzsája, Dávid és Ásáf zengő énekeinek írására is szakítson időt. Mi, itteni barátai rendkívül örvendünk a csaknem páratlanul álló iro-

dalmi jelenségnek: mint és mennyit foglalkoznak most önnel, a végre is egészen ifjú költővel, világi lapjaink! Csak előre, csak fölfelé! Pár nappal ezelőtt határoztuk el a Csokonai-kör választmányi ülésén, hogy egy kötet költeményét kiadjuk. A mit mi megtehetünk, mindent megteszünk önért, ki nevével kollégiumunkra is vet ragyogó sugárt.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat

a heves-nagy-kunsági egyházmegyébe kebelezett kunhegyesi ev. reform. egyház halálozás által megürült egyik lelkészi állomására.

Ezen egyház az egyházmegye 18/1883. sz. határozata és megállapítása szerint második osztályú s lelkészi állomása következő javadalma-zással van összekötve: 1) készpénz 300 frt; 2) gyült búza 200 véka; 3) gyült árpa 200 véka; 4) szántó-föld 20 hold 1600 □ ölével; 5) faggyú 20 font; 6) kemény tűzifa 4 öl; 7) só egy mázsa; 8) stóla esketésért 2 frt; 9) halotti predikálásért 2 frt; 10) keresztelésért 1/2 forint o. é. A föld után járó évi államadót az egyház pénztára fizeti.

A fenti lelkészi fizetésnek felét — a stolarék kivételével — a lelkész-özvegy fogja a kegyeleti év leteltéig élvezni, a ki egyszersmind a parochialis épület 5 szobáiból kettőnek és a mellék épületek fele részének is — folyó évi szept. hó 1-ig — használatában marad.

A megválasztandó lelkész köteles lelkészi hivatalát f. évi ápril hó 24-én elfoglalni s a heves-n.-kunsági papi gyámintézetbe belépni.

A kellőleg felszerelt pályázati kérvények f. évi február hó 8-ig nt. Madarász Imre h. esperes úrhoz Karczagra küldendők.

Debreczen, 1891. január 14.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat

a beregi ev. ref. egyházmegyéhez tartozó mezővárii egyház lelkészi állomására. Díjazás: készpénz, életneműek s földbirtokban 1000 frtra tehető. Kérvények a szükséges felszereléssel f. év február 10-ig Munkácsra az esperesi hivatalhoz küldendők.

Debreczen, 1891. január 14.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat

tanári állomásokra.

A szászvárosi ev. ref. Kún kollegium államilag segélyezett főgymnasiumában pályázat nyitattik két rendes tanszékre, melyeknek egyikével a német és magyar nyelv s irodalom; másikével a mennyiségtan és természettan tanításának kötelezettsége jár.

Javadalma mindkét állomásnak egyenként évi 1200 frt fizetés, 200 frt szálláspénz, vagy lakás természetben, s egyelőre három ízben 100—100 frt ötödéves korpótlék.

Az állomások a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium kinevezése által töltenek be. — Abban az esetben, ha teljes minősítéssel bíró pályázók nem jelentkeznének, helyettes tanárok fognak alkalmaztatni 800 frt évi fizetéssel.

Pályázók kellő okmányokkal felszerelt folyamodványukat a szászvárosi ev. ref. Kún kollegium előljárásihoz 1891. évi márczius hó 10-ik napjáig adják be. Csak ev. ref. vallású egyének pályázhatnak.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató tanácsának, Kolozsvártt, 1890. évi december 15-én tartott üléséből.

1—2

Dr. Kolosvári Sándor,
elnökhelyettes.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Épen most jelent meg a szerzőnél Makón (Csanádm.) kapható a következő munka:

„Hétköznapi könyörgések“

templomi használatra.

Írta: **Csécsi Miklós,**
ev. ref. lelkész.

Ára füzve: 1 frt 50 kr.

Jegyzet: A könyv 7 hétre való, s betegekért mondandó könyörgéseket tartalmaz. 3—3